

RETSPOLITISK FORENING

HØRINGSSVAR

fra Retspolitisk Forening

vedrørende forslag til lov om ændring af retsplejeloven

(Dommeres fremtræden i retsmøder)

Justitsministeriets sagsnr. 2008-740-0299

Retspolitisk Forening kan af følgende grunde ikke støtte regeringens forslag om at forbyde dommere at bære religiøse symboler eller påbudet om, at byretsdommere skal bære kappe i retsmøder:

- **Lovens formål opnås ikke, men modarbejdes snarere**
- **Lovgiverne blander sig i forhold, som dommerne selv bør regulere**
- **Dommerne har for et år siden afvist at bruge kapper**
- **Loven strider imod religionsfriheden**
- **Utilsigtede negative virkninger på integration og globalisering**
- **Loven bestemmer ikke konsekvenserne af, at påbudet ikke efterleves.**

Lovens formål opnås ikke, men modarbejdes snarere

Formålet med lovforslaget er ifølge Justitsministeriets høringsbrev, at dommere fremstår neutrale for dermed at opnå borgernes respekt for og tillid til domstolene.

Retspolitisk Forening mener ikke, at man opnår respekt eller tillid ved at ikklæde dommere en kappe eller ved at forbyde dem at bære almindeligt accepterede religiøse beklædningsdele og smykker, som kors, kalot, turban eller tørklæde. I det moderne demokratiske Danmark er vi en del, hvis tillid ikke vindes ved autoritære magtsymboler som slips, uniform eller kappe. Et moderne Danmark, hvor dommeres og andres troværdighed ikke bygger på signaler, men på, hvad de gør og siger. Desværre er signaler en flittig brugt begrundelse for lovforslag i dag. Tillid skal være begrundet i en rationel begrundelse og ikke ydre fremtræden eller formel symbolik.

Uniformering kan have et praktisk formål i visse sammenhænge. Det er nødvendigt, at man hurtigt kan udskille politimænd, brandmænd og redningsfolk fra almindelige borgere. Men et sådan praktisk formål er der ikke for at uniformere dommere i en retssal.

Kapper er fra en anden tid med andre værdier. Vigtige værdier for dagens domstole er ikke alene uafhængighed og upartiskhed, men også dialog og åbenhed helt i tråd med moderne retsfilosoffer og retssociologers idealer som for eksempel Habermas og Teubner. Kravet om kappeklædte dommere vil direkte modarbejde de to sidste værdier. De skaber en unødigt distance til de folk, der kommer i retten, og giver indtryk af elitære, virkelighedsfjerne dommere, der ikke afspejler samfundet. Man opnår ikke respekt og tillid til dommere, der distancere sig fra den almindelige omgangstone, adfærd og forståelse af autoriteter i samfundet. Tværtimod.

Tendensen til at ville sterilisere samfundet – i dette tilfælde dommere - er meget udansk og udemokratisk, da man bevæger sig væk fra at kæmpe og diskutere med åbent visir. Man skal vide, hvem man står overfor. Hvem der anklager en, hvem det er man skal overbevise og synliggøre de bevæggrunde, der kan ligge bag.

At sterilisere og usynliggøre er vejen mod noget kafkask. At forsøge at sterilisere dommere er en underkendelse af, at dommere også er mennesker, der har en bagage med sig fra livets gang.

Inden for retssociologien er det dokumenteret, at dommere kan have en tendens til at tillægge visse værdier og hensyn større vægt end andre i for eksempel en lov, hvis formål er at afveje modstående hensyn. Det er også dokumenteret, at kvindelige dommere statistisk set dømmer mildere end mandlige. Dommere har lært en juridisk metode til at finde frem til en juridisk korrekt afgørelse. De har et katalog over retskilder og fortolkningsmetoder, der kan give svar på, hvordan politikere har tænkt sig afgørelsen skulle være. Men i valget af metode og retskilde, vælger dommeren også ud fra, hvad han finder socialt ønskeligt. Man kan kalde det dommerens moralsk præget rimelighedsvurdering, som dommeren bagefter finder et juridisk belæg for.

Man kan spørge, hvorfor det er så vigtigt, at dommere netop nu skal til at tydeliggøre deres uafhængighed og neutralitet. Har det været et problem med det? Nej, tværtimod. For et år siden kårede den internationale organisation Transparency International Danmark som det sted i verden, hvor befolkningen har størst tillid til, at dommerne ikke er korrupte.

Dommere kan altså fint fremstå uafhængige og tillidsvækkende i kraft af deres adfærd og argumenter – helt uden kappe. En kappe gør ikke en muslim mindre muslimsk eller en mand mindre mandlig. Vil man have fuldstændig neutralitet må man forbyde kvinder og mænd som sådan.

Det kom næsten på tale for et par år siden. Nogle mente, at ofre for voldtægt havde for svært ved at få medhold i retten. Og når de fik medhold, var straffene for milde. De mente, årsagen var, at mandlige dommere havde svært ved at sætte sig i kvindens sted, og lod derfor tvivlen komme voldtægtsmændene til gode. Det er der en pointe i, men at gemme dommeren bag en kappe er ikke løsningen. Retfærdighed skal ikke signaliseres, men udrettes.

Retspolitisk Forening mener modsat lovforslagets intention, at tiden er moden til at helt at afskaffe kapperne i dansk retspleje.

I øvrigt kan man i forlængelse af Justitsministeriets begrundelse om, at det er vigtigt at fremstå uafhængig og ikke alene at være det, undrer sig over et andet synspunkt i andre lignende spørgsmål. For eksempel må man undrer sig over, at regeringen ikke har forholdt sig kritisk til, hvordan Højesteretsdommerne fremstår neutrale og tillidsvækkende, når deres væsentligste indtægt kommer fra bijob. Eller hvordan politi og anklagemyndighed fremstår tillidsvækkende og uafhængige af hinanden, når de praktisk talt sidder side om side, og når klager over politiet behandles af politiet selv.

Indblanding i forhold som domstolene selv bør regulere

Med lovforslaget retsliggør regeringen et område, der ikke tidligere har været under politikernes styring, nemlig dommers påklædning. Det er der flere problemer i. For det første skal lovgiver ud fra princippet om magtens tredeling blande sig så lidt som nødvendigt i domstolenes forhold. Selvom der ikke er tale om, at politikere agerer som dømmende magt ved at vedtage påbud om kapper, er det en utidig indblanding og detailstyring. Armslængdeprincippet der kendetegner dansk forvaltning burde også gælde på dette område. Domstolene bør fortsat selv beslutte, hvilken påklædning og øvrige forhold, det er hensigtsmæssigt at indrette sig under i forhold til deres opgave og praktiske udførelse af den. Det bør også være dommerne selv, der drøfter og vedtager etiske retningslinjer for arbejdet.

Retsplejeloven indeholder i dag regler, der gør at en dommer i konkrete sager kan erklæres inhabil eller uværdig på grund af i princippet alle tænkelige forhold og i helt specielle sager også på grund af påklædning eller religiøst tilhørsforhold. Den konkrete vurdering bør dommerne fortsat selv foretage efter de gældende og velfungerende regler. Desuden er dommere ansat som tjenestemænd. Dermed skal de leve op til værdighedskravene i tjenestemandsløven. Det vil sige de i og uden for tjenesten skal vise sig værdige til den agtelse og tillid, som stillingen kræver.

Retspolitisk Forening mener, det er yderst kritisabelt, at en dommer generelt vurderes som inhabil på grund af en bestemt religiøs påklædning, der i øvrigt er almindelig accepteret i samfundet.

Dommere har for et år siden diskuteret og afvist kapperne

Dommerforeningen har klart givet udtryk for, de er imod, at folketinget skal regulere etik og fremtræden hos domstolene. På årsmødet i november 2007 vedtog man, at man intet så til hinder for, at ansatte ved domstolene kan bære tørklæde, turban eller lignende hovedbeklædning af religiøse eller kulturelle grunde, så længe ansigtet ikke er tildækket. Man har også diskuteret hvorvidt, man synes byretsdommere skal bære kappe eller ej, og det blev klart afvist.

Dommerne er dem, der har skoene på og må formodes at vide, hvor de trykker. De ser altså ikke selv noget behov for at opnå eller vinde befolkningens tillid ved at bære kapper. Den beslutning bør regeringen tage til efterretning og respektere.

Strider imod religionsfriheden

Justitsministeriet vurderer i sit høringsbrev, at en generelt udformet lov, der forbyder dommere at bære religiøse symboler ikke vil være i strid med religionsfriheden i Den Europæiske Menneskeretskonvention art. 9. Der er ingen tvivl om, at religionsfriheden indebærer en ret til at bære synlige, religiøse symboler som for eksempel kors, tørklæde, kalot eller turban i sit hverv. Men i art 9, stk. 2 accepteres indskrænkninger i friheden, hvis de er nødvendige i et demokratisk samfund og i øvrigt er proportionale i forhold til, hvad formålet tilsiger.

Retspolitisk Forening tvivler på, at Justitsministeriet har ret i sin vurdering. Den Europæiske Menneskeretsdomstol har ikke haft anledning til at tage stilling til det konkrete spørgsmål før. I de to andre lignende sager, som Justitsministeriet nævner som eksempler på, at domstolen accepterede et lands tørklæde-forbud, stod det klart, at forbudet var vedtaget med det formål at opnå et sekulariseret samfund. I Danmark er folkekirken og staten ikke adskilt, og vi har en monark, hvis religion er bestemt i Grundloven, og den foreslåede lov har ikke samme begrundelse for at vedtage indgrebet i religionsfriheden. Derimod er formålet alene, at dommere skal fremstå neutrale og tillidsvækkende. Retspolitisk Forening mener ikke, det er nødvendigt eller proportionalt indgreb i religionsfriheden at forbyde almindeligt accepterede religiøse påklædningsdele.

Det er derimod diskriminerende og en underkendelse af religionsfriheden – om ikke den retlige – så ånden bag religionsfriheden – ikke at have tillid til, at et religiøst menneske kan være neutral og vække tillid hos den almindelige befolkning. Danmark vil i en given sag ved Den Europæiske Menneskeretsdomstol skulle klargøre, hvorfor almindeligt anerkendte og brugte religiøse påklædninger og smykker rent faktisk er et problem.

Når man vedtager et forbud mod, at dommere bærer religiøse symboler, siger man reelt til den, der søger jobbet som dommer: Befolkningen anerkender ikke dig med et tørklæde, kors, turban eller kalot som ligeså kvalificeret til at varetage jobbet som en, uden et religiøst symbol.

Retspolitisk Forening vil også påpege, at loven ikke skelner mellem religiøse og politiske symboler, hvilket er nødvendigt. Når man som dommer skilter med politiske holdninger, bevæger vi os inden for princippet om magtens tredeling. Hvis dommere, samtidig med at de dømmes, også udøver politisk virksomhed blander de reelt lovgivende og dømmende magt sammen. Anderledes forholder det sig med religion. Her er ikke på samme måde tale om at sammenblende lovgivende og dømmende magt, selvom en dommer skilter med sin religion.

Utilsigtede negative virkninger på integration og globalisering

Danmark er et moderne, åbent og tolerant samfund i en tid præget af globalisering, herunder mangfoldighed på mange planer, blandt andet i befolkningens sammensætning. Regeringens lovforslag er en dårlig forvaltning af denne mangfoldighed. Domstolene bør afspejle samfundet i videst muligt omfang. Lovforslaget skaber en unødigt barriere for, at for eksempel danske muslimer rekrutteres som dommere. Domstolene har i forvejen problemer med en meget skæv rekruttering, og man har i flere år arbejdet målrettet for at rekruttere bredt til dommerembedet.

Lovforslaget vil også have utilsigtede virkninger på et mere langsigtet og overordnet niveau, der ikke direkte vedrører dommerne, men befolkningens sammenhængskraft.

Lovforslaget er en konsekvens af Dansk Folkepartis annoncer i landsdækkende aviser og andre steder, hvor en kvinde i sort burka eller hijab svinger en hammer, mens der står underkastelse henover. Det er manipulation og propaganda, som vækker minder om noget, som grusomme diktatorer finder på i deres argumentation for uhyrlige overgreb mod bestemte uønskede grupper i samfundet. Annoncerne giver et fejlagtigt indtryk af, at den gældende ret tillader burkaklædte kvinder som dommere. Det er ikke tilfældet. Loven er skabt på initiativ af dette usaglige, manipulerende politiske stunt, der taler til frygten i os og vores laveste fællesnævner. Når der faktisk fremsættes et lovforslag på den baggrund, må befolkningen tro, at annoncen er dækkende for retstilstanden, og at lovforslaget derfor er nødvendigt for at forhindre skræmmescenariet. Det er meget, meget trist og bidrager desværre endnu mere til at skabe splid, intolerance og kløfter mellem store dele af befolkningen i stedet for integration gennem dialog.

Loven nævner ikke konsekvenserne ved, at påbudet ikke holdes

Det bør fremgå af loven, hvad konsekvenserne er ved for eksempel dommers civile ulydighed, altså det tilfælde, at de nægter at tage kappe på eller glemmer det. Skal retslige handlinger annulleres og kendes ugyldige? En sådan konsekvens finder Retspolitisk Forening dog vil være uproportionalt, men det bør fremgå, hvad de retlige konsekvenser er af domsforhandlinger, hvis dommeren ikke har kappe på.

På vegne af Retspolitisk Forening

Den 8. december 2008

Formand Bjørn Elmquist

Bestyrelsesmedlem Jeff Jørgensen